

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Acta Ecclesiae Mediolanensis

Actorvm Ecclesiae Mediolanensis, Pars Tertia - In Qva, Liber Memorialis Ad
populum Ciuitatis, & Dioecesis Mediolanensis, A Beato Carolo Borromaeo
Titvli Sanctae Praxedis compositus continetur

Borromeo, Carlo

Brixiae, 1603

Vicinarum gentium fidem, salutemque sibi curandam suscipit. cap. 4.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10502

tar, insueta purpura collucentia, pij omnes contemplantur; & temporum foelicitatem vicissim gratulabantur. Quæ Taurini, multitudinis infinitæ concursu, etiam ex corruptæ fidei locis, pie, sancteque acta sint; in sanctissima Sindone aspicienda, publice ostendenda, publiceque adoranda; in precatione quadraginta horarum, ab vniuersis ciuitatis ordinibus per stationes de more continuanda; in sacris concionibus ab ipsis Cardinalibus, ab Episcopis, qui conuenerant; a sacerdotibus aliis, tum per singulas stationes, tum alias quoque, ad eorum populorum salutem habendis: in Domini corpore, pompa magnificentissima per urbem rite ferendo; eiusque festo die celebrando; hæc omnia ex iis, quæ alias in hoc genere facta narrauimus, existimari possunt. Inde vero per Padum discessere Cardinales. Paleotus lógus delatus est, Bononiam versus. Carolus in Casalensi diœcesi nauis egressus, parœciam suam oppido propinquam recognouit. inde ad montana loca profectus, vsque ad Septembrem rebus sacris ordinandis, populisq; ad salutem iuuandis operam dedit. Romam hoc eodem anno redire Carolus constituit: tum quia eius rei tempus ex ecclesiastica norma, post triênium recurrerat: tum etiam quòd multarum rerum causa, quæ ad Ecclesiæ statum pertinebant, eius virtus a multis ibi desiderabatur; & erant quotidie, qui instarent. maturius autem profectus est, quàm putarat; ob gravissimum morbum Camillæ sororis. de quo cum accepisset pridie natalis Virginis festi; ea ipsa nocte, dispositis ad cursum equis, Vastallam contendit. sed eò cum peruenisset, offendit mortuam: cum paucos ante menses Anna quoque ex hac vita migrasset. Commodum igitur ita arbitratu, inde Romam petere statuit: cum professionis causam prius tamen ab Episcopo Dertonensi, utpote cæteris pro-

Pars III.

uinciarum Episcopis antiquiore, probari ad præscriptum decretorum prouincialium curasset. Romæ de iuuandis inter alia vicinis populis hæresi contaminatis, egit; de quo latius postea explicabimus. sacras Ecclesiæ sanctæ cœremonias, a certis Cardinalibus; viris doctis ad consultationem adhibitis, auctoritate Pontificia constituenda curauit: opusque iam cœptum vidit, antequam discederet. alia permulta, quæ necesse non est enumerare. Seminario suo duas Caruagienses Præposituras, quæ Humiliati ordinis fuerat, impetrauit: Abbatiam vero Secedanam in agro Alexandrino congregationi Oblatorum. In eunte anno M. D. LXXXIII. Roma rediens ad grauissimam controuersiam inter duos Italos Duces componendam, iussu Pontificis venit. quam rem complexus, ita deinde, tamque foeliciter non multo tempore confecit; ut & Pontifici ipsi, & vtrique parti satisfaceret. Mediolanum cum rediisset, tribus diebus consueto ritu, cum vniuersis ordinibus supplicationes obiit ad statas ecclesias, ob Didaci Hispaniarum principis obitum: ita enim Philippus pater, omissis funebrium precum officiis, pro decem annorum puero, faciendum pie iudicauit.

Hinc ad vicinas gentes, hæresi, malisque aliis afflictas, iuuandas, Carolus animum adiecit. Plurima fecerat ob eam causam antea; quemadmodum demonstratum est. Multis populis, plurimis etiam hominibus separatum, varia ratione sæpius ad salutem subueuerat. Fecerat Carolus non solum, ut illis opem ferret; sed ut eodè etiam tempore ecclesiæ suæ, atque adeo ipsi Italiæ caueret; cui magnum ab ea parte periculum, videbat imminere. licet enim variis decretis prouidisset; ne, quod propter varia negotia quotidie accidit, vel externi venientes in prouinciam suam, quidquam sanctæ fidei, disciplinæq; detri-

Vicinarum gentium sedem, salutemque sibi curandam suscipit.

CAP. III.

kk ; menti

menti possent afferre; vel sui ad loca deprauata euntes, contaminarentur; & si quid ipsi labis cōtraxissent, cum patria communicarent: multò cautiùs tamen, tutiusque fore animaduer tebat, vicinam partem, si fieri posset sanare; quàm ne quid proximè corrumperetur, eniti. Vicinam partem intelligo non Heluetios solum; & qui primam Rhætiam incolere putantur, Grifones appellatos: sed multò magis Italos populos, neque exiguos; neque ignobiles; qui citra ipsum qua si Italia vallum, Alpes dico, dittonis Mediolanensis fines attingunt: & sub earù gentium imperium, ceciderunt. Heluetiorum quidem certos pagos scimus rectam apud se fidem, & in suis citra alpes adhuc conseruare. sed ea tamen in rebus ecclesiasticis disciplina vtuntur; vt maiora sint ijs pericula pertimescenda. nam ceteri, post amissam disciplinæ integritatem etiam diuinæ veritatis lucem perdiderunt; miserisque sunt errorum tenebris circumfusi: tum sua in eos, quibus imperant, mala deriuarūt. at eiusmodi pericula item, vitiaq; quantum posset, tollere Carolus in animo habebat. Rhæti vero illata semel a Zuin glo hæresi, ante annos circiter sexaginta; Episcoporum Curienſium primò negligentia; deinde infirmitate, negligentiaque simul; ad eam enim ecclesiam pertinent; in eum denique statù venire, vt ex tribus pagis, quas ligas appellant, quibus tota Rhætiorum ciuitas continetur; duæ magna ex parte hæretica peste corruptæ sint; tertia, quæ genti nomen dedit, cum Grisia vocetur, & maioris videtur auctoritatis, dimidia tantum ex parte sequi videatur catholicâ fidem. Cum vero non exiguas etiam citra alpes regiones occupent; quæ natura, & lingua Italica sunt; & prouinciæ Mediolanensis antea fuerunt; eandem ad illas calamitatem transfuderunt. Eiusmodi vallis est, quæ Mefaucina

dicitur, a Mefaucis populis, in qua caſtellum hodie quoque, paulum corrupto nomine, Mefocum appellatur. Eiusmodi Pefclauium cum agro, & valle, quæ ad illud pertinet. qui quidem populi, Rhætici popularis dominati sunt participes. Sed est alia vallis lōge maxima, & multarum rerum copijs abundans; quæ hominum ad centum millia, cum nobilibus familijs, varijs castellis, vicisque dicitur continere. Telina illa est. eius longitudo sine passuum circiter sexaginta millium, Abdua fluens, demum Larium lacum ingreditur; vel potius illum efficit. est & alia minor, Larium, medio quodam alio lacu pariter attingens, quæ ab Castello Clauenna nominatur; cui vallis alia sancti Iacobi nomine dicta coniungitur. Harum vallium populi, dominati minime participes, tali sub imperio, si tantummodo essent; tolerabile videretur: sed ea dominati ratione a iudicibus plerumque hæreticis premuntur; vt hæresis pestem in dies magis, magisque recipere quodam modo cogantur. quæ ex re, qui non multos ante annos incorrupta fide viuiebant, nunc ex parte non modica sunt iniquitati: atque ita serpit malum, quotidieque manat; vt nisi Deo miserante, quis occurrat; breui (quod auerrat Deus) populos vniuersos, qui tamen Itali sunt, occipaturum penitus videatur. vnde non paruum reliquæ Italiae periculum imminet: præter illud præfens, grauissimumque detrimentum; quod nefariæ libertatis causa, eò tamquam in tutum locum, mira facilitate, ob nimiam locorum propinquitatem, sese recipiunt Itali omnes, quotquot ordines religiosos, fidemve ipsam impie, pernicioseque deserere statuant. His igitur regionibus, populisque omnibus, cum ab se Carolus, quantum fieri posset, totis viribus subuendum statuisset: re ad Pontificem Romanæ delata; Heluetiæ, Rhætiaque, Vi-

manatio
-a multoq;
-alia, quæ
-sunt præter
-quibus
-in illa
-III. 3. 30

ſtatoris Apoſtolicæ nomine, magna cum poteſtate præfectus eſt. Roma reuerſus, neque laboribus, neque ſumptibus ullis parcendum ſibi ſtatuit, vt miſeris ſubueniat: omnes vias circumſpicit, exploratque, quibus vijs tantis malis poſſit remedium afferre. Caroli deſiderio illud erat adiuuenti; quod aduentu Ducis Terræ nouæ, eccleſiæ Mediolanenſis adminiſtratio facilior videbatur: & contentiõnis aduerſæ loco, rebus ſalutaribus auxilium ab eo expectabatur. cuius rei indicia multa ſtatim iſi dederat: hoc in primis; quod adminiſtrationis initio ſuperiora edicta de more renouaturus, & ea omiſit, reiecitve, quæ populi pietatem antea magnopere turbauerant; & alia promulgauit, quæ Carolus cupiebat; quæque iam a Rege ipſo per Clericum poſtulauerat. præterea ſeſe rebus omnibus eam rationem initurũ pollicebatur; quæ a controuerſia, contentioneq; maxime eſſet aliena. quod Carolus etiam ſperabat; pietate principis adductus antea ſibi perſpecta. Audonium Ludouicum præterea Anglum; nunc Episcopum Caſſanenſem; adminiſtrationis ſuæ primarium Vicarium relinquebat; cuius fidei, virtutique confidebat plurimum. Hæ res ob firmam ſpem publicæ quietis, rectæque gubernationis, locum Carolo dabant, vt extorũ ſaluti operam dare facilius poſſet. Ciſalpinos igitur cum in primis ſibi tentandos, iuuandosque ob propinquius periculum conſtituiſſet; Meſaucos ex his primos ſibi petendos exiſtimauit; quod primarijs quibusdam regionis viris auxilium petentibus, multitudine ad id parata, proficiendi ſpes erat non mediocriſ. Eſt ea vallis longitudinis millium circiter viginti, & mortalium ad millia vn decim continet. Cnm autem Meſauci eſſent in adminiſtratione, & imperijs Rhætorum conſortes, & Griſiæ gentis pars, quæ grauior eſſet, & a recta

fide minus aliena; ſecurius ibi agi poſſe videbatur; ſi forte ob renouatum pietatis cultum, iſi reliqui vellent aliquid negotij facere. Accedebat, quod publico vicorum conſilio nonnulli ex valle ad Carolum venerant; iudicemque petierant, qui apud eos maleficas, ſtrigeſq; inquireret. quod quidem ob veteri eorum more, ad Archiepiſcopum Mediolanenſem ſimiles ob cauſas confugiendi, non abhorrebat. Eò igitur Carolus præmiſit Franciſcum Borſatum Mâtuanum clari nominis iuriſconſultum, qui ad clericalem ordinem nuper tranſierat: vt de maleficis quæreret, iudiciumque ferret; & Caroli officijs quodammodo viam pararet. Iſ profectus, conuocato totius vallis conſilio; ſic acceptus eſt; vt magnas ſe Carolo, ipſiq; Franciſco gratias habere de huiusmodi charitatis officio incolæ reſponderent. Ille igitur ea omnia ſtudioſe ſuſcepit, quæ mandata erant; & totam vallem perlustraui: donec Carolus aduenit ipſe. qui ſummo gaudio exceptus; & quibus potuit in locis ſilueſtribus, ab eiufmodi hominum genere, maximis honoris ſignificationibus acceptus fuit. Antequam vallem ingrederetur; ſuis omnibus conuocatis, oſtendit quantam rem ſuſciperet; quàm acres, aſtutæque Dæmonum concertiones expectandæ eſſent. proinde tum aſſidua, & ardenti prece cum ieiunio, ſalutariq; aliarum rerum patientia coniuncta, opus oſſe; tum magna quoque cautione; ne quidquam ab aliquo fieret, dicereturve, quod ex ea gente quiſquam in malam partem poſſet, vel ob iudicij infirmitatem accipere. quod vbiq; ex chriſtiana pietate cauendum erat, id iſi locis præcipuo ſtudio fugiendum. Quo die Roboretum peruenit (præcipuum illud eſt in vallis prima parte caſtellum) magno incolarum concurſu, Pontificali habitu venit ad eccleſiã: vbi ſumpto concionis argumento ex ſacra Iose-

phi historia, quem pater miserat, vt fratres quæreret; & quomodo ipsi, gregesq; se haberent, patri referret: missum se dixit ad fratres suos a summo Romano patre. missionis causam, suumque erga illos amorem, & ipsorum conditionem, statumque sic explicauit; vt pie admodum multitudo commoueretur, & fletet. Hæc Roboreti agebantur. summo mane Franciscus Panicalola nunc Episcopus Astensis, verba faciebat ad gentem catholicis dogmatibus instituendam, accomodata: Carolus postea Missæ sacrum faciebat; concione altera populum pie cohortabatur. Achilles Galliardus ex societate I E S V vespere christianæ fidei prima dogmata accurate docebat: deinde multitudo litaniam, eiusdemque modi sacris preceationibus exercebatur. sacræ confessiones quotidie audiebantur; qua in re magna erat a Carolo impetrata sacerdotibus ad animas expiandas auctoritas. Ad conciones, ad diuina officia, ad sacrosanctam communionem, mares, & foeminae, cuiusvis ætatis; gregibus pascendis, operibusque victus causa faciendis addictum vulgus; quotidie conueniebant, vt si dies illi singuli festi fuissent: idque eximio quodam salutis desiderio, miroque in Carolum vti patrem amantissimum, amore, & obseruantia faciebant; vt ferme nascentis ecclesiæ imaginem quandam cognoscere liceret. Carolus interim quotidiano ieiunio sese exercens, pane, & aqua tantummodo sustentabatur, festis exceptis diebus. comites, quoniam sacri dies Aduentus erant, quæ dragesimæ cibis utebantur: quæ quidem abstinentia ob multarum rerum inopiam iis locis erat incommoda valde, magnique sumptus. Roboreti plures cum dies moratus esset; & in ea vallis priore parte plurima gessisset; ad extremam transit; qua parte præcipuum castellum alterum est Melauca, a quo tota vallis nominatur. duo

enim vallis rectores in iis duobus locis sedem habent. Eadem ibi ratione se gessit; similemque tulit laborum suorum fructum. Regionis mala ipse quidem, non vt iudex; sed vt quilibet sacerdos, Dei que minister fere persecutus est. ipsis tantummodo gentis legibus est vsus; quibus eam quisque fidem sequi permittitur, quam velit; & ita catholicis pariter, & hæreticis proprios per leges licet habere sacerdotes, & doctores, quamquam re ipsa per omnem hæreticorum conditionem; maxime autem in deditiis: magna fit in eo genere catholicis iniuria. cum enim hæretici passim, quos volunt, etiam exteros, ignotosque sacerdotes, religiosorumque ordinum apostatas recipiant: catholicis contra leges prohibetur, alterius regionis presbyteros, concionatoresve adducere; si modo rectoribus plerumque hæreticis non placeant. ij vero fictis nominibus, calumniisque, siue publicæ quietis turbatæ; siue maledicti in aduersarios prolati, pro arbitrio vtuntur, vt bonos quosque presbyteros diuexent, atque eiiciant. malos, licet catholicos, ferunt facilius; quod eorum vitia sibi ad hæresim propagandam vsui esse perspiciunt. quin etiam Episcopi sui subsidia inique prohibere solent: vt prohibito Pastore, facilius grex diripiatur. Ita miseri, cum aliquo sacrorum ministro care non possint; dum alii non suppetunt, sæpe improbos homines, nonnumquam etiam impios sibi doctores asciscere coguntur. atque interdum fuit, qui detestando scelere multitudinem fallens, nullius sacri ordinis homo, sacra omnia aliquo loco conficeret. Igitur ardenti amoris, & charitatis officio Carolus hæreticos circiter viginti ad Ecclesiam catholicam conuertit. pauci enim præ reliqua multitudine corrupta fide erant; ac si loca extrema quædam detraheres, quæ aliorum populorum propinqu-

quitate, licet asperis interpositis montibus, frequentiore hæresis pestem contraxerunt; recti, catholicique sensus erant fere omnes. Duos cœnobitas, qui fœminas secum, filiosque ex eis habebant; & non minus inopem, ac miseram, quàm sceleratam vitam agebant, inflexit, vt ad suos ordines, religiosamque vitam redirent. ea in re summa, incredibiliq; vsus est benignitate, amantissime cohortando, pœnasque meritas minuendo; immo illas sibi adscribendo: tum fœminis quoque, & natis sua cura, sumptuque collocandis, & sustentandis. presbyteros à concubinis, quas palam habebant, abstraxit: minime aptos exclusit: malos puniuit. in iis saltem ecclesiis bonos collocauit; quarum esset structura decens. sacerdotes è societate I E S V eo accersuit; qui non fide solum, & moribus christianis omnes; sed pueros etiam literis erudirent: cum Rhætia fere tota magistris paulo saltem eruditioribus careret. eis amplas ædes rectorum consensu tradidit, quas Triuul-tij olim Mesauci Marchiones obtinuisse dicuntur: vt eorum collegium summa incolarum voluntate constitueret. plurimos præterea, qui vel ob clandestina, graduque prohibito contracta matrimonia, peccati sordibus hærebant: vel ob praua lucra, & iniqua fœnora Dæmonum laqueis constricti tenebantur; variis modis excitauit; atque ab eiusmodi miseria, animæque vinculis, pro sua auctoritate liberauit: tum a peccandi licentia in posterum reuocauit. omnino circiter viginti dierum opera, Carolus ita res iis locis immutauit; vt alia prope gens videretur; omnesque ad optimum pietatis cultum ex præterita corruptione sese excitatos ostenderent. Iudicium de artibus maleficis, Dæmonumque nefario cultu, Borfatus ita peregit; vt decem fœminæ, quas sceleris non pœnitebat, dam-

nata, sæculari, vt vocant, brachio traderentur: quarum etiam pars post paucos dies iussu magistratum igni necata est: aliæ plurimæ impietatem detestata, veniaque petita puniæ sunt. neque tamen impii flagitii matres expertes erant: immo, quod horribile est, ipse Præpositus Ecclesiæ Sancti Victoris Roboreti, quæ in tota valle præcipua est, dux eius, & caput fuit; sacrisque rebus in eo nefarie abutebatur. is autem gradu sacro deiectus, magistratibus itidem dimissus est, vt iuris erat, puniendus. Eius loco Ioannem Petrum Stupanium Theologum in gentis imperio natum, Carolus ecclesiæ illi præfecit; qui adhuc locum tenet; pieque populos pro virili parte iuuat. Scelus illud huiusmodi esse ex reis repertum est. certis diebus in loca siluestria nullo labore, vel incommodo ferebantur. ibi demoni, qui principem locum tenebat, cum primò quis accederet, sese tradebat; & sacrosanctam crucem conculcare iubebatur. eo loco saltationibus, choreisque vacabant. carnes a dæmone acceptas edebant. omni libidinum, turpitudinumque genere sese contaminabant. quæ omnia tamen specie tantum, quadam, & quasi per somnium miserorum animos afficiebant; ita vt cibi, resque aliæ inane quoddam tantummodo, vanumque afferrent oblectamentum. quæ res saltem, infelices mortales à scelere debuerat alienare. sed eo vinculo constricti erant; vt non solum non respicerent; sed studerent etiam maxime societati quam plurimos alios aggregare. puellas cum vix nubiles essent, erat, qui per insidias ad id incitaret: quin ipsæ matres impellebant. nonnulli erant, qui tota ætate, iam senes ea ratione turpitudini, atque impietati seruiant. immo erant familiæ, in quibus iam plures ætates, à maioribus, quasi iure quodam hæreditatis id flagitii posteris tradebatur.

huic